

Jon Nesbø (1960–)
Penelope og Elinor

På avstand så brua ut som en tannregulering. Strimer av sollys lakk gjennom åpninger i det blågrå laget av skyer som hang mellom fjellene og fikk det til å blinke i stålet i den digre konstruksjonen.

Da jeg kom nærmere, så jeg måkene som seilte i sirkler rundt gitteret av sementbein under bruspenet. VAR-FJORDBRUA stod det i hvitt på et blått skilt. Jeg svingte ut til siden av veien og stoppet. Tente en røyk. Jeg røyker ikke når jeg kjører, det er en av de få reglene jeg har. Det vil si, jeg kjører ikke når jeg røyker.

Jeg så på klokka. Hun fikk vente. Om hun ventet da. Det slår meg av og til at hun virker totalt overrasket når hun åpner døra selv om jeg flere dager i forveien har ringt og sagt at jeg kommer innom på vei nordover.

Ikke en bil å se noen steder. Det bør ikke mange mennesker så langt ute i fjorden, og etter at de bygde tunnelen er det blitt en omvei å kjøre forbi her. På over-

siden av veien, i den slake fjellsiden, stod to hus som klynget seg inntil hverandre som om all den svarte skogen rundt hadde gjort dem mørkredde. Det ene var et eldre, hvitt og vindskeivt hus med de evinnelige eternittplatene på værveggen, og i det som engang må ha vært eplehagen stod en Block Watne-boks med svarte, blinde vinduer og forlatte plastleker i gult og rødt på en nymurt trapp. Det var alt. To hus over et nedlagt fergeleie. Resten var svart fjell og svart gran.

Jeg så over på den andre siden av den smale fjorden, på husklyngen som hadde gjort seg fortjent til betegnelsen *sted* i Norge. Det slutter aldri å forundre meg hvor stort dette lille landet er.

Røyken fylte bilkuppeen, men jeg visste at hvis jeg rullet ned bilruta ville jeg høre måkeskrikene.

Lenger ned i fjellsiden, parallelt med riksveien, gikk en smal asfaltert vei. Gresstråene hadde fått vokse seg høye langs kantene, og veien endte ved en bom foran den gamle fergekaia. Det blinket i ei knust rute i skuret som hadde fungert som venterom. Automatisk krysset blikket mitt fjorden igjen. Bilferga var der fortsatt. Helt siden brua hadde åpnet for fire år siden, hadde den svart- og hvitmalte stålkumpen MS Hitra stått på beddingen i fjæra mellom to store, grå naust. Også i dag steg det røyk fra skorsteinen, en tynn, gjennomiktig spiral av hvitt. Av og til lurte jeg på om det er derfor jeg kjører omveien og stopper akkurat her – for å se om det fortsatt ryker.

Jeg så på klokka igjen. Jeg hadde lyst til å komme fram før midnatt. Få meg en cognac, fortelle henne hva som ikke hadde skjedd siden sist, høre på hennes obligatoriske, men beroligende løgner og så krype opp i senga hennes. Første kundebesøk i morgen var først klokka elleve. Jeg hadde dårlig samvittighet allerede.

Jeg kjørte sakte over brua mot husklyngene, *stedet*. Jeg parkerte på plassen foran en dagligvarebutikk med brede striper i nasjonalfargene over rutene. Jeg tippet at de førte ferske bakevarer, Se&Hør, videokassetten til Bjørn Dæhllie og mitt sigarettmerke. De hadde ikke fer-

ske bakevarer. Bare sånne boller som holder seg myke og tilsynelatende ferske i ukesvis om du ikke åpner posen. Jeg plukket med meg et VG med Mette-Marit på forsiden og fikk tjue Prince og et vaktstomt, men nysgjerrig blikk av den rødthårede dama i kassa. Så ruslet jeg nedover mot sjøen mens jeg åpnet pakken, vippet ut en sigarett, stakk den i kjeften og beit. Det gir meg alltid grønsninger når tennene synker ned i filteret. Den tørre følelsen og det lille knirket får meg til å huske den gangen da jeg ble stoppet av tre sjetteklassinger på byggeplassen på Skjetten. De tvang meg til å spise Glava. Det høres kanskje dumt ut, men mens jeg tygde på den store, gule dotten med isoleringsull hørte jeg det gnisse og knirke mot tennene mine, og den lyden har liksom blitt sittende fast inne i hodet mitt siden.

Jeg tente sigaretten. Det var nesten vindstille, og luften kjentes lummer og kjølig på én gang. Som den varme dampen fra mors kasseroller som fester seg til ansiktet ditt og blir kald i neste øyeblikk. Jeg så på klokka igjen. Jeg gikk over veien og ned skråninga mot fjæra. Det luktet rått tang og diesel. Lange, vippende, gule strå kilte den svarte kjølen på den klumpete jernkollisen av en båt.

En ungdom med piggsveis og rød, skitten kjeledress satt med dinglende bein på ei tønne foran båten og tredde fiskeøyne på ei line med kroker. Han så dypt konsentrert ut.

«Er det din båt?» spurte jeg, da jeg syntes jeg hadde kommet nær nok.

«Ferga?» spurte han uten å se opp, så jeg skjønnte han hadde sett meg komme. Han flirte og ristet på hodet.

«Det er kanskje den båten som gikk her før brua kom?» sa jeg.

«Ikkje kanskje,» sa gutten. «Det er heilt sikkert, det.» Jeg gikk to skritt nærmere og han så vaktstomt opp. Han hadde fregner og helt lyse øyebryn. Kanskje var han seksten, kanskje nitten, jeg husker ikke lenger hvordan vi så ut på den tida.

«Hvorfor er den ikke sendt til opphogging?» spurte jeg.

«Jonasen eige ne,» sa guten. «Han kjøpte ne ta Møre og Romsdal Fylkesbåtar.»

«Jasså?» Jeg ble stående og se på fiskeøyet som gutten holdt.

«Kæm du e?»

Han rullet fiskeøyet fram og tilbake, klemte det nesten flatt mellom tommelen og pekefingeren.

«Jeg kjører bare gjennom her,» sa jeg.

«Korfor det?»

«Jeg skal ... nordover.»

«Ka du skal der?»

«Snakke med noen. Så skal jeg tilbake.»

«Korfor kjøre du her? Det e jo en omveg.»

«Jeg er lei av den andre veien» sa jeg og nikket ned mot de to kartongeskene han hadde lina i, én uten agn som han trakk lina opp av, den andre med agn. «Hva er det du fisker etter?»

«E fiska ikkje,» sa gutten. «E tre agn.»

«Jeg vet ikke en dritt om fiskeking,» sa jeg. «Og jeg er virkelig glad for at jeg ikke bor på et sted som det her. Når har du tenkt å komme deg vekk?»

Gutten så på meg med store øyne.

Jeg tok fram sigarettpakka, stakk en Prince i munnen og bød ham. Han snøftet. Jeg nikket mot pakka. Han myste lenge på meg fra under de lyse øyebrynene før han plukket ut en sigarett. Jeg tente opp min egen og hivde lighteren opp i luften. Han fanget den med en hånd som var skitten og rød av fiskeblod.

«Hvem er Jonasen?»

«Den gamle skipperen på Hitra,» sa gutten, holdt en hånd rundt flammen på lighteren selv om det var vindstille.

«Er det han som fyrer om bord?»

«Han bor der.» Gutten blunket med øyne som hadde blitt blanke av røyken.

«Hvorfor det?»

«Nææi ...»

Jeg kunne høre måkeskrikene nå.

«Det e ei lang historie.»

Molde. Fortsatt to ferger å nå. Skulle jeg ringe og si

at jeg ikke kom i natt? Nei, jeg måtte komme meg av gårde nå. Jeg la VG oppå en av de skitne fiskekassene og satte meg.

«Jonasen selte Hitra mellom fergeleiet her og Gjellestø som du ser på andre sida der. Var kaptein i over tjue år.»

Gutten blåste røyk ut av munnviken og myste utover fjorden med gammelmannsmine.

«Ja, han er vel vant til å bo om bord, da.»

Gutten rista på hodet.

«Han bodde i lag med kona si, Penelope, i huset rett bak Domus.»

Han pekte med en svart finger hvor neglen var bitt ned til rota. Jeg tippet før jeg snudde meg: et lite, usjarmerende hus, gult eller hvitt, eternitt, eplet i hagen. Det var rødt. Etterpå kom jeg til å lure på hvorfor jeg hadde stilt det neste spørsmålet:

«Så han sov om bord i båten når den lå på Gjellestø?»

Gutten holdt en hånd avvergende opp, som for å signalisere at nå gikk jeg for fort fram. Gesten forekom meg merkelig siden han var en ungdom og jeg sikkert tjue år eldre enn ham.

«Ser du det kvite huset rett over brua?»

Den skitne fingeren pekte over fjorden mot den andre siden.

Jeg skimtet en flaggstang og rød takstein.

«Er det det med ferdighuset i hagen?»

«Jepp. Elinor bodde der. Var bare ungjenta då ho begynte å jobbe i kiosken om bord i Hitra.»

Jeg nikka. Gutten sa ikke mer. Studerte sigarettgloen med kjennermine mens han blåste røyken hardt ut.

«Så Jonasen likte henne?» sa jeg til slutt.

Gutten svarte ikke.

«Hvordan så hun ut?»

Han trakk på skuldrene.

«Hun var visst pen. Rødhåra. Og blid.»

«Og yngre enn Jonasen?»

Gutten nikka. Han sugde ikke lenger så ivrig på sigaretten.

«Og alle visste om det?»

«Ikkje ho Penelope.»

Gutten kastet fra seg sigaretten som ble liggende på den brune jordbakken og ryke.

«Én natt hos Penelope,» sa jeg og så på gloa som fortsatte å spise seg innover mot filteret. Og så én natt hos Elinor.»

Gutten plukket opp lina igjen, men rørte ikke fiskeøyene som lå i ei plastbøtte som stod ved siden av ham på tønna.

«Og Penelope oppdaget aldri noe?»

Gutten stirret på de nakne, blanke krokene.

«Viss Penelope hadde brukt kikkerten, hadde ho kunna sjå at han gjekk opp bakkane på andre sida.»

En tung regndråpe traff håndbaken min. Jeg ventet, men det ble med den ene.

«Kanskje hun visste det,» sa jeg. «Kanskje hun bare avfant seg med det.»

«Ka ho skulle det førr?»

Jeg trakk på skuldrene.

«Kanskje Jonasen var glad i dem begge. Hvis ikke, hadde han vel gått fra den ene?»

Gutten svarte ikke. Det slo meg ikke da at dette var en merkelig samtale.

«Viss Penelope hadde avslørt og konfrontert ham med at han hadde en elskerinne, hadde han kanskje blitt nødt til å gå fra henne,» sa jeg. «Så kanskje Penelope heller ventet på at det skulle gå over, at han skulle komme tilbake til henne?»

«Men han gjorde ikkje det!» Ekkoet av guttens utrop rullet utover fjords. Jeg tenkte han kanskje ikke var helt vel bevart.

«Noen menn trenger mer enn en kvinne,» sa jeg.

«Men han så så forbanna trist ut.»

«Kanskje han var trist. Det du lengter etter og det som gjør deg glad, er ikke alltid det samme. Noen ganger ...»

«E kunne begynt på Fiskefagskolen på Aukra i haust,» sa han. «Men e blei her. Faderen trengje hjelp. Skjønnna du?»

Jeg skjønnte. At det var svar på spørsmålet mitt om når han skulle komme seg vekk.

«Er du fornøyd med ting?» spurte jeg.

«Ting?» Gutten sparket i tønna med støvelhælen og et skjelvende drønn steg mot himmelen.

«Ka du trur? E du fornøgd?»

«Nei,» sa jeg og knuste sigaretten under hælen. «Hva skjedde med Jonasen?»

Gutten mumlet noe for seg selv. Så kremtet han:

«Då dei flytta møbelfabrikken, var vi glad for at vi hadde dei ni årsverka på ferga. Men så vedtok dei i Oslo at vi skulle ha bru, og då forsvann dei arbeidsplassene også. Då Kongen kom hit og opna brua, var det begravelsesstemning her. Han hadde vel trudd vi skulle vere glade for brua, kongen. Den kosta dei fire millioner kroner per innbygger på Sirenes. Etterpå klaga vi og fekk pengar til å starte småbåtfabrikk, og sia møbelfabrikken hadde gått konkurs, kom alle tilbake hit.»

«Elinor også?»

«Elinor dro aldri noke sted.» Han så forbauset på meg. «Ho begynte i kassa på Domus etter at brua kom.»

«Hvor gammel er du?» spurte jeg. «Siden du husker alt dette så godt, mener jeg.»

Gutten plukket et fiskeøye opp av bøtta og holdt det opp foran seg, studerte det mens han knep ett øye sammen.

«Faderen har fortalt meg akkurat korleis det var,» sa han.

«Kongen var tjukk, blid og morsom og ikkje heilt edru.»

«Tull.»

«Javel.»

Gutten pekte på meg og jeg dro frem sigarettpakka og hivde den og lighteren bort til ham.

«Så Jonasen kjøpte ferga?» spurte jeg.

«Først hadde MRF tenkt å sette den inn i trafikk sørpå. Men noken hadde sabotert maskina så den måtte kondemneras. Så den blei ståande på land her uten at dei helt visste ka dei skulle gjere med den. Det var då Penelope traff Elinor, altså før Jonasen kjøpte båten.»

«Hvor traff de hverandre?»

«På Domus, selvfølgelig. Elinor hadde slått inn alle varene og venta berre på at Penelope skulle betale då Penelope spurte ka dei skulle kalle ungen. Elinor heldt på å besvime, ho var sikker på at ingen hadde merka noke enda.»

«Hun var gravid?»

«I andre måned, berre. Og det var ingen som hadde sett det, heller. Bortsett fra Penelope. Elinor hadde allerede planlagt å flytte til Ålesund for å få det til å sjå ut som faren kom derifra. Men no var det for seint. Det var en laurdags formiddag, mykje ståk og lang kø i kassa. Men dei seie at det aldri har vore så stille på Domus som akkurat då.»

«Og alle skjønnte hvem faren var?»

Gutten nikket.

«Og så flyttet Jonasen inn i denne båten?»

«Jepp. I skipperlugaren. MRF ga nå ein god pris.»

Jeg reiste meg.

«Kommer han noen gang ut, Jonasen?»

«Sjelden. Kor du skal?»

«Som jeg sa. Nordover.»

«Noken som ventar på deg?»

Jeg nølte.

«Jeg så noen leker utenfor ferdighuset på andre siden da jeg kom. Er det ungen til Elinor som har vokst opp og stifta familie?»

Gutten rista på hodet.

«Det e huset til Bernhard og Ingerid. Elinor solgte tomta i hagen til dei då dei fikk første ungen. Før det bodde dei i sokkelleiligheten til foreldra til Bernard oppi lia her.»

«De er kanskje i slekt med Elinor?»

«Næpp.»

«Ikke? Hvorfor vil de bo så tett hvis de ikke er i slekt en gang?»

Gutten så uforstående på meg.

«Det er ei fin tomt, hagen. Flatt.»

«Jo jo, men ...»

Det stod et kaldt gufs ut fra skyggen under fjellene, og jeg grøsset.

«Du køyre vel den nye riksvegen når du kjem sørover igjen,» sa gutten. «Vi ser vel ikkje deg på disse kanta igjen.»

Igjen ble jeg overrasket over det nøkternt konstaterende tonefallet som slett ikke kledde hans unge alder. Jeg begynte å gå, men snudde meg igjen.

«Hva kalte hun barnet sitt?»

Gutten hadde begynt å tre fiskeøyne på krokene igjen.

«Jan,» sa han. Jan Odysseus Olaussen.»

«Jan Odyssevs?»

«Jeep. Etter faren.»

«Jonasen heter Odyssevs?»

Gutten flirte.

«Nei, han heiter Jan.»

«Og han har det bra i dag?»

Gutten dro en skitten hånd gjennom den røde luggen og trakk på skuldrene.

Da jeg svingte ut på veien, så jeg gutten stå under et åpent køye på båten. Det så ut som han snakket med noen. Fjellene hadde lagt skyggen sin over brua nå, og langt ute i den grå fjorden glitret det der skrå lyssøylor fant rifter i skylaget og traff vannet. Jesus-lys. Det var det Beate hadde kalt det den gangen vi dro på bryllupsreise med Hurtigruta. Jeg så på klokka. Jeg hadde sagt jeg ikke kom hjem før til fredag. Skulle jeg ringe og si godnatt? Nei, hun ble bare stressa av det. Jeg så på klokka igjen. Jeg kunne fortsatt rekke Molde før midnatt hvis jeg stod litt på. Og hvis jeg gjorde unna alle kunde- besøkene i Ålesund på tirsdag, kunne jeg rekke hjem til torsdag.

Jeg skrudde opp radioen, men selv med nedrullede vinduer kunne jeg høre de kalde måkeskrikene.

Fra Karusellmusikk (2001)